

JAVNI RADIO DIFUZNI SERVIS: POLITIKA KAO SUDBINA

Velizar Sredanović

27. oktobar 2004.

Činom usvajanja Zakona o medijima, Zakona o radio difuziji i Zakona o radio difuznim servisima Radija i TV Crne Gore 16. septembra 2002. godine poslanici Skupštine Crne Gore iz redova opozicije i vlasti upisani su u anale crnogorskog novinarstva, prije svega zbog toga što su omogućili dugo očekivanu medijsku reformu i tako Crnu Goru barem u domenu medijske legislative svrstali u red država sa mnogo većim demokratskim iskustvom i kapacitetom u ovoj oblasti. Bio je to veliki korak za malu mediteransku i balkansku zemlju, koji su međunarodne medijske organizacije, te brojni strani konsultantati i eksperti ocjenili kao vodeći primjer u regionu kako se zakonskim promjenama konačno omogućava depolitizacija državnih medija, uvode nezavisna regulatorna tijela, uspostavlja slobodno tržište i toliko željena demokratizacija ne samo medijskog prostora...

Prosto je bilo nevjerovatno kako su se u ispolarizovanom crnogorskom društvu političari iz vlasti i opozicije olako odrekli direktnog uticaja na medije, naročito državne, i jednostušno usvojili konkretne zakonske mehanizme koji obezbjedjuju njihovu nezavisnost. Izgledalo je kao da su svi jedva dočekali da se Radio Crne Gore i TV Crne Gore transformišu u istinske servise građana i da političari prepušte uredjivački uticaj profesiji i, napokon, građanima kojima je i namijenjen javni servis. Dakle, prvi uslov za ostvarenje strategije medijske reforme i javnog servisa ispunjen je još prije dvije godine novim zakonskim okvirima, koji u skladu sa najvišim evropskim standardima, medije, a pogotovo, javni servis štiti od direktnog uticaja politike. Medjutim, kada su čelnici Radio Televizije Crne Gore, uz podršku Savjeta RTCG, na osnovu Zakona o radio difuznim servisima 1. juna 2003. godine ukinuli Parlamentarni TV kanal, čime je prestala i obaveza direktnog prenosa svih skupštinskih zasijednja, uzburkala se politička scena. Političari su izgleda tek tada shvatili da iako su "u ime naroda" u parlamentu, nijesu više

glavne tv zvijezde, jer satnica, pa i višednevni zamorni skupštinski serijal, svedeni su im na minute, pa i sekunde, kroz informativne emisije i parlamenatrne hronike javnog servisa. Kada su političari iz opozicionih skupštinskih redova u novoj (pre)raspodjeli dobili sporedne uloge na Televiziji Crne Gore (jer oni iz vlasti uspjeli su barem kroz državničke i vladine aktivnosti o(p)stati u udarnim informativnim emisijama, istina u kraćem obimu nego ranije) shvatili su da više nemaju moć da utiču na sadržaj tv programa, a time ni da određuju programsku šemu javnog servisa. Isključenje kamera u Skupštini Crne Gore opozicija je okvalifikovala nedemokratskim, a revolt tim povodom je iskazan prvo demonstrativnim napuštanjem Skupštine, zatim i bojkotom svih parlamenatrnih aktivnosti.

Udružena opozicija je potom bojkotovala i Radio i Televiziju Crne Gore, odnosno novinare javnih servisa iako je u međuvremenu nastavljeno sa praksom direktnih prenosa važnijih skupštinskih zasijedanja, o čemu su odlučivali uređivački timovi tih elektronskih medija. Naravno, bojkot je potrajao gotovo godinu i po i poklopio se sa periodom koji je opozicija koristila za veparlamenatarne oblike djelovanja. Preciznije, sve do 20.oktobra ove godine, kad su se, naravno u direktnom tv prenosu Skupštine, koji je isposlovaao gospodin Mauricio Masari, šef misije OESC-a, pojavili poslanici Socijalističke narodne partije i Srpske narodne stranke. Iz udružene opozicije koja se nedavno raspala samo su poslanici Narodne stranke dosljedni u bojkotu, dok su iz Liberalnog saveza najavili povratak u parlament. Preporuka Savjeta RTCG uredničkim timovima Radija CG i Televizije CG: "... da na jednom od svojih kanala direktno prenose i onaj dio skupštinskih zasijedanja koji nije bio obuhvaćen Programskim principima i profesionalnim standardima javnih servisa RTCG...". Iako direktor TV CG tvrdi da je ova kuća prenosila direktno 92% sjednica parlamenta, preporuka je uslijedila nakon višemjesečne diplomatske aktivnosti gospodina Masarija u Crnoj Gori. Prema brojnim novinskim izvještajima o susretima šefa Misije OESCE-a za Srbiju i Crnu Goru sa najvišim crnogorskim zvaničnicima i upravnim tijelima RTCG u kojima su tražene garancije za uspostavljanje direktnih tv prenosa kao prvi uslov za vraćanje opozicije u parlament, najblaže okvalifikovanim kao "pshiloški pritisak", novinari nijesu iskoristili priliku da odbrane profesiju. Tako je RTCG ostala usamljena i u ovom neravnopravnom odmjeravanju snaga postala gubitnik. Od brojnih domaćih i međunarodnih medijskih asocijacija, udruženja, konsultanata, eksperata dugo se niko nije solidarisao sa kolegama iz Televizije Crne Gore ili javno osudio političare povodom pokušaja da se miješaju u uređivačku politiku televizije.

U međuvremenu, Savjet RTCG (sastavljen od predstavnika nevladinih organizacija, univerziteta, sindikata i još nekih strukovnih udruženja) i nadležni u TV CG poslije odbijanja ranijih pritisaka sa domaće političke scene i pokušaja da se politizuje rad javnog servisa, popustili su na nagovor nevladine međunarodne organizacije koja je, gle čuda, do juče podržavala napore da upravo, politički centri moći ne ugroze autonomnost tj. nezavisnost kao jedan od najbitnih načela javnog servisa. No, to i nije prvi put da se u implementaciji medijskih reformskih zakona prepoznaju dvostruki standardi međunarodnih medijskih organizacija i njihovih eksperata, barem, kada je u pitanju odnos prema javnom servisu u Crnoj Gori u pogledu finansijske samoodrživosti.

Kako je tranzicija i medijske reforme dug proces, angažman međunarodne zajednice i organizacija će potrajati i zbog društva i zbog medija, ali uglavnom u savjetodavnoj ulozi, jer donatorska konferencija koja bi pomogla javnom servisu još nije na vidiku, a kad će ne znamo. Aktuelna situacija u kojoj se nalazi RTCG može i da pomogne da se djelimično riješi problem finansiranja ove kuće. Po onoj narodnoj izreci "i u zlu ima dobra" javnom servisu se nametnuta situacija može isplatiti, barem u krpjenju ne malih budžetskih rupa. Ako se ima u vidu skorašnja privatizacija Telekom, preko kojeg Agencija za radio difuziju ubira sve tanju rtv pretplatu za javni servis, slijedi neizvjesna budućnost priliva najvećeg dijela budžeta RTCG. Zato rukovodstvo javnog servisa ima pravo da u galimatijasu pobrkanih zakonskih i medijskih kompetencija koje dozvoljavaju da na izvjestan način ponovo političari preuzmu uredjivačke poslove i ugroze programske šeme za tako nešto ispostave račun. Neće valjda dnevno-političke serijale iz Skupštine prenositi besplatno kao nekada, a država im iz godine u godinu zbog prelaska sa državne TV na javni servis, sve više zakidati iz svoje kase koja je dijelom namijenjena i za određene rtv programske obaveze.

U svakom slučaju najveći gubitnici opet će biti javni servis i građani, kojima je namijenjen, jer zbog uzurpacije cijelodnevnih parlamenatrnih prenosa dobrim dijelom crnogorski auditorijum biće uskraćen za tek uhodani obrazovni program, sve solidniji kulturno-umjetnički ili zabavni program. Tako je poslije prve faze prestrukturiranja RTCG na putu ka javnom servisu, pored početnog iskoraka u programskim pomacima najviše voljom drugih ali dijelom i vlastitom popustljivošću, napravila korak nazad i ponovo se u informativno-političkom programu vratila na stare pozicije koje upravo narušavaju temeljna načela i principe javnog servisa. Prije svih nezavisnost. Filteri između političkih institucija i javnog servisa popustili su pred iskušenjima političara da ponovo uspostave svojesvrnu informativnu hegemoniju poput ranijih vremena. I dok ne shvate svi učesnici

ove medijske rašomonijade da javnog servisa ne može biti ako ima ikakvog uticaja partija i stranaka, Skupštine, Vlade, pa i međunarodnih organizacija. Jednostavno, javni servis može biti podređen samo interesima cjelokupne populacije u Crnoj Gori, tj. građaninu.

Velizar Sredanović, publicista i medijski analitičar, radi kao pomoćnik generalnog direktora RTCG. © Media Online 2004. All rights reserved.